

соціально-орієнтованої організації і не може бути розподілений серед її учасників (засновників).

Тому, виходячи з вищевикладеного, вважаємо за можливе розглядати благодійну організацію як соціально-орієнтовану організацію. Це відповідає і світовому досвіду існування непідприємницьких соціально-орієнтованих організацій, які можуть створюватися для досягнення різноманітних соціальних, культурних, освітніх, наукових та управлінських цілей, включаючи і благодійні.

Філонова Ю. М.,

аспірант кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

ЗАХИСТ РЕЧОВИХ ПРАВ НА ЧУЖЕ МАЙНО: ПОЛОЖЕННЯ РИМСЬКОГО ПРАВА ТА СУЧАСНІСТЬ

1. Положення римського приватного права забезпечували захист прав на чужі речі. Римське право виокремлює три види прав на чужі речі, такі як сервітути, емфітевзис, суперфіцій та заставне право. Сервітути – це право користуватись чужою річчю в одному або кількох відносинах. Існували такі види сервітутів: 1) земельні (предіальні): сільські та міські; 2) особисті: узуфрукт (*usufructus*), квазіузуфрукт (*quasi usufructus*), узуз (*usus*), право користуватись чужим житлом (*habitatio*). Сервітути встановлювались цесією, мандипацією, традицією, судовим рішенням, заповітом, преторськими едиктами та за давністю.

2. Захист сервітутних прав здійснювався у випадках їх встановлення, здійснення та припинення. Припинення сервітутів наступало у разі його тривалого невикористання, при поєднанні в одній особі і власника пануючої і власника обслуговуючої ділянки,

фізичної загибелі об'єкта сервітуту; особисті сервітути припинялись в разі смерті особи, на користь якої він був установлений або через закінчення строку, на який він був установлений. Міські – якщо їх подальше використання буде перешкоджати власнику обтяженого сервітутом земельного наділу. Захист сервітутів здійснювався за допомогою конфесорного позову (*actio confessoria*), публіціанського та інтердиктів претора.

3. Захисту підлягали у Римському праві і права користування, зокрема емфітевзис. Емфітевзис – довгострокове (вічне), відчужуване і успадковане право користування чужою землею сільськогосподарського призначення. Він припинявся у разі істотного погіршення імфетентом земельної ділянки або несплатою ренти та публічних податків протягом трьох років. Для захисту використовувався спеціальний вектигальний позов. Суперфіцій – довготривале, відчужуване і успадковане право користуватись чужою землею для забудови. Право власності на споруджену будівлю належало власнику земельної ділянки за правилом *superficies solo cedit*. Припинявся й захищався в такий спосіб як і емфітевзис.

4. Сучасне цивільне законодавство також забезпечує захист речових прав на чуже майно. В ч.1 ст. 395 Цивільного кодексу України закріплений перелік видів речових прав на чуже майно: 1) право володіння; 2) право користування (сервітут); 3) право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис); 4) право забудови земельної ділянки (суперфіцій).

Враховуючи положення ч.2 цієї статті, згідно з яким правовому захисту підлягають і інші речові права на чуже майно. Підстави припинення сервітуту зазначені в ст. 406 ЦК України та в більшості співпадають з підставами припинення, передбаченими Римським приватним правом.

5. Щодо способів захисту, які можуть використовуватись при захисті прав на чуже майно виділяють три групи: 1) зобов'язально-правові 2) речово-правові (віндикаційний та негаторний позови, позови про визнання прав на чуже майно); 3) інші способи захисту. До таких також можна віднести способи які використовуються при

захисті прав осіб, оголошених померлими чи захист прав на чуже майно у разі вилучення земельної ділянки для суспільних потреб.

6. Українське законодавство запозичило з Римського права основі положення речових прав на чуже майно, але не була проведена необхідна адаптація до сучасних цивільно-правових відносин. Що у нинішній період реформування є достатньо важливою умовою для реальних змін в цивільному законодавстві.

7. В чинному законодавстві України простежується неузгодженість щодо регулювання відносин у сфері користування чужим майном та його недосконалість. Це призводить до ускладнення їх тлумачення та інколи до неможливості використання цих норм на практиці.

8. Слід додати, що на сучасному етапі розвитку України як незалежної держави, в умовах євроінтеграції, необхідно всебічно враховувати досвід держав Європейського Союзу та інших зарубіжних країн у сфері правового регулювання відносин, що вимикають у ході здійснення речових прав на чуже майно.

9. Речові права на чуже майно як вид майнових прав є похідними від права власності та обмеженими за обсягом, але разом з тим, існують та реалізуються незалежно від волі власника. Це обумовлює і специфіку їх захисту. Вони захищаються від будь-якого порушення в тому чисті і безпосередньо від власника. Тобто мають абсолютний захист.

10. На сучасному етапі інститут речових прав на чуже майно потребує подальшого вивчення та вдосконалення.